

Historische filmanalyse Braveheart

1. Inleiding: film en geschiedenis

Historische films hebben een niet te onderschatten invloed op onze blik op het verleden. Ze lijken ons als het ware voor heel even te verplaatsen naar een ander tijdperk door zowel personages en hun gevoelens, als de context en het landschap waarin ze leefden op een naar ons gevoel 'realistische' manier in beeld te brengen. Deze beelden zijn echter niet altijd historisch correct. Films tonen maar een selectie van beelden, gieten de gebeurtenissen in een mooi en ontroerend verhaal en hebben vaak enkel oog voor zaken waar het publiek zich zal in kunnen herkennen.

De film "Braveheart" is bij uitstek een interessante film te noemen vanuit historisch kritisch oogpunt. Weinig of niets in deze film berust op betrouwbare historische feiten. Bovendien is het verhaal en de historische figuur, William Wallace, waarop deze film is gebaseerd zelf reeds een soort legende geworden omdat er maar weinig over hem is geweten. Net daarom is deze film interessant om te analyseren. Het is de bedoeling dat jullie a.d.h.v. deze bundel vertrouwd geraken met de manier waarop filmmakers het verleden zelf construeren of mystificeren (= er een mythe van maken). Ze gebruiken hiervoor verschillende technieken. In deze bundel bestuderen we deze technieken op drie niveaus: het **filmische** (wat in beeld wordt gebracht), het **narratieve** (het verhaal) en het **symbolische** (betekenis: waarden en normen).

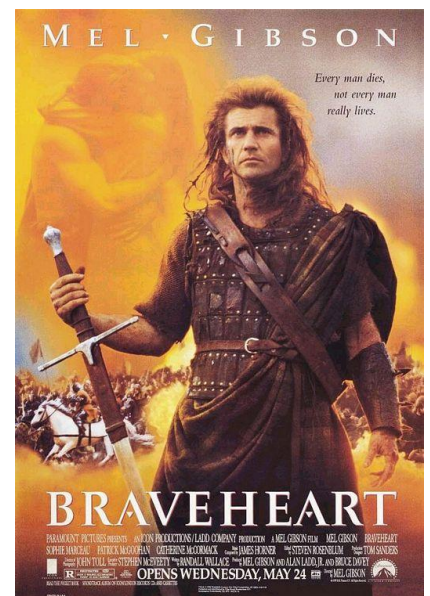

2. Filmfiche

2.1. Productinformatie

- REGISSEUR:
- JAAR:
- HOOFDROLSPELERS:

- SCHRIJVER:
- FILMPRIJZEN:

2.2. Korte inhoud

Geef in enkele beknopte zinnen weer waar deze film over gaat. (Betrouwbare websites:

<http://www.imdb.com/> en <http://www.film-en-geschiedenis.ugent.be/>)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Analyse van de filmische laag

Films maken net als teksten gebruik van een bepaalde taal en codes om hun boodschap duidelijk te maken. Wanneer we de filmische laag in een film bestuderen, kijken we naar alle aspecten waarmee beelden in een film worden geconstrueerd: het decor, belichting, kostuums, make-up, geluid, beeldovergangen, montage, camerabewegingen, enz.

Centrale vragen die we ons moeten stellen bij de analyse van de filmische laag:

- Hoe wordt het verleden in de film uitgebeeld?
- Wat zou de bedoeling zijn van de maker?
- In hoeverre beïnvloeden deze filmische technieken jouw interpretatie van het verbeelde verleden?

3.1.Filmfragment: veldslag in Stirling

Duur: 1:12:34 – 1:19:01 (of tot einde van de veldslag: 1:33:00)

Het filmfragment dat jullie te zien krijgen, is de verfilming van de veldslag in Stirling op 11 september 1297. Deze veldslag was een belangrijke veldslag in de eerste Schotse onafhankelijkheidsoorlog. De Schotten behaalden in deze veldslag namelijk een grote overwinning op de Engelsen, onder leiding van William Wallace, de hoofdrol in deze film. De scène die jullie te zien krijgen, verbeeldt de gemoederen binnen het Schotse leger, voor de werkelijke veldslag plaatsvindt. Tijdens deze scène roept Wallace zijn leger op om ten strijde te trekken, ondanks het feit dat de Schotten duidelijk in de minderheid zijn. Bekijk aandachtig dit filmfragment en beantwoord vervolgens de onderstaande vragen.

3.2.Mise-en-scène

Wanneer we de mis-en-scène analyseren van een film, bestuderen we hoe een beeld geconstrueerd is of hoe met andere woorden iets in scène is gebracht. We bekijken hierbij dus elk aspect dat in beeld is gebracht: decors, kostuums, belichting, positionering van acteurs, make-up, muziek, enz.

Vraag : De veldslag in Stirling werd oorspronkelijk gevoerd op een smalle brug. De overwinning van de Schotten had bij deze veldslag in de eerste plaats te maken met het strategische gebruik van deze brug door de Engelsen de pas af te snijden. In welk landschap speelt de veldslag in de film zich af? Waarom zou de maker dit landschap gekozen hebben?

(foto van de hedendaagse brug in Stirling waar de veldslag oorspronkelijk plaatsvond)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag: De Schotten dragen in deze scène allemaal een kilt en hebben blauwe patronen op hun gezicht geschminkt. Uit historische bronnen blijkt echter dat de Schotten in deze periode nog geen kilts droegen en al zeker niet tijdens veldslagen. Ook de blauwe make-up was helemaal niet gebruikelijk in de 13e eeuw. Enkel de Picten die in deze regio leefden rond de 1e eeuw n. Chr. zouden zichzelf op die manier beschilderd hebben. Waarom zouden de makers van deze film de Schotten dan wel op deze

manier voorgesteld hebben?

3.3.Cameratechnieken

Vraag: In de scène wordt vaak afgewisseld in het gebruik van camerastandpunten. Wanneer Wallace zijn leger moed inspreekt, filmt de camera hem van onderuit terwijl hij op zijn paard zit (dit is wat men kikkerperspectief noemt), wanneer zijn leger in beeld wordt gebracht wordt er echter vaak gefilmd van bovenaf (dit noemt men vogelperspectief). Ook wanneer het Engelse leger wordt gefilmd wordt vaak het kikkerperspectief genomen. Welk **effect** zou de filmmaker met deze afwisselende cameratechnieken willen bereiken?

.....

Vraag: Tijdens de toespraak van Wallace zoomt de camera vaak in op de gezichtsexpressies van Wallace. Wat is het effect van deze close-ups?

.....

.....

.....

.....

3.4. Geluid

Vraag: Tijdens de veldslag is enkel synchroon geluid (geluid dat zichtbaar wordt veroorzaakt door een bron binnen beeld) te horen. Wanneer de speech van William begint, hoor je echter ook *off-screen* geluid (muziek: 'themesong' van deze film). Wat is het gewenste effect in beide scènes?

.....

.....

.....

3.5. Vergelijking met de verfilming van de Guldensporenslag

Bekijk nu het onderstaande filmfragment uit de Vlaamse film "De leeuw van Vlaanderen" uit 1984 waarin de verfilming van de **Guldensporenslag (1302)** wordt getoond. Hoewel de verfilming van deze veldslag historisch correcter was, komt deze scène een pak minder geloofwaardig over dan de gevechtsscène in "Braveheart". Probeer a.d.h.v. de verschillende 'bouwstenen' van de filmische laag uit te leggen hoe dit komt. (Heb vooral aandacht voor het geluid, de camerabewegingen, beeldduitsneden, ...)

Voer de volgende URL in: <<http://www.film-en-geschiedenis.ugent.be/index.php?m=default&a=les.view&id=7>>, kies vervolgens onder de filmfragmenten het filmfragment van "De leeuw van Vlaanderen" en bekijk het aandachtig.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Analyse narratieve laag

Een filmmaker maakt films, geen reconstructies van historische gebeurtenissen. Dat doet de filmmaker niet alleen door de historische gebeurtenissen op een aantrekkelijke en herkenbare manier voor te stellen, maar hij maakt er ook een verhaal van dat mensen moet aanspreken en waar mensen zich in moeten herkennen.

De film “Braveheart” vertelt het verhaal van een mythische held gebaseerd op een historisch personage. De enige bron die over zijn leven verhaalt, is namelijk een heldengedicht geschreven in de 15^e eeuw door Blind Harry. De filmmaker had dus een relatief grote vrijheid bij het maken van zijn verhaal. In het eerste deel hebben we gekeken naar de manier waarop de filmmaker dit doet op het filmische niveau (= hoe wordt het in beeld gebracht). In dit deel zullen we stilstaan bij het narratieve (= verhalende) niveau.

Centrale vragen die we ons moeten stellen wanneer we de narratieve (= verhalende) laag van een film bestuderen:

- Welke onderwerpen of thema’s worden behandeld in de film?
- Welke technieken worden gebruikt om het verhaal geloofwaardig en meeslepend te maken?
- In hoeverre beïnvloeden deze technieken jouw interpretatie van de vertelde geschiedenis?

4.1. Filmfragment: openingsscène

Voor de narratieve analyse bekijken we de openingsscène van de film: (duur: 0:0:0 – 0:02:30). Bekijk eerst aandachtig dit filmfragment, lees vervolgens het script van dit fragment en beantwoord dan de vragen.

Script openingsscène:

Tekst: “Schotland 1280 A.D.”

Verteller: “Ik zal jullie het verhaal van William Wallace vertellen. Engelse geschiedkundigen zouden me een leugenaar noemen, maar geschiedenis is geschreven door zij die de helden doden. De koning van Schotland was gestorven zonder troonopvolger. De wrede koning van Engeland, bekend als Eduard de Stelt, maakte aanspraak op de troon van Schotland. De Schotse edelen vochten tegen hem en tegen elkaar in de strijd om de kroon. De Stelt nodigde hen uit om te komen onderhandelen. Zonder wapens en met slechts één page.

Malcolm Wallace was een boer met een eigen stuk land. Hij had twee zonen: John en William.”

Uit origineel script (Engels):

<http://www.imsdb.com/scripts/Braveheart.html>

Opdracht: Ga naar de Wikipediapagina over William Wallace en ga na of de informatie die in deze eerste openingsscène wordt verteld historisch correct is. Noteer hieronder welke zaken de filmmaker verzonnen heeft.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag: Hoewel William Wallace wel echt geleefd heeft en een leider was in de eerste Schotse onafhankelijkheidsoorlog, is de invulling die de filmmaker aan zijn leven gaf grotendeels verzonnen. Zelfs de historische achtergrond die in de openingsscène wordt geschetst, blijkt niet te kloppen. Op welke manier zorgde de filmmaker er echter voor dat er geen historische twijfel kan bestaan over de inhoud van dit filmfragment?

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag: Waarom kan je uit de openingsscène van deze film reeds afleiden dat deze film een typisch plot (= verhaallijn) gebruikt waarin een strijd zal plaatsvinden tussen de *bad guys* en de *good guys*?

.....

.....

.....

.....

.....

4.2.Filmfragment: slotscène

Bekijk nu het volgende **filmfragment (duur: 2:37:38 – 2:45:00)** waarin Wallace aan een marteldood sterft door zijn hoogverraad aan de Engelse kroon.

Vraag: Op welke manier is de filmmaker erin geslaagd dit trieste einde toch tot een ‘happy end’ om te vormen en hoe word je als kijker emotioneel betrokken in deze scène?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag: Naar welk beeld zou de filmmaker verwijzen in deze laatste scène? (Het verwijzen naar iconische of bekende beelden in een film noemt men *intertekstualiteit*. In een historisch film is dit problematisch, aangezien er in films vaak meer wordt verwezen naar genres of beelden uit de filmgeschiedenis of iconische beelden of schilderijen in plaats van naar het verleden zelf.)

.....

5. Analyse symbolische laag

Wanneer we de symbolische laag van een film bestuderen, analyseren we de dieperliggende maatschappelijke of ideologische betekenissen die worden gebruikt in historische films. Deze films tonen namelijk zelden de **waarden en normen** uit de historische periode die verfilmd wordt, maar weerspiegelen meestal de waarden en normen, stereotyperingen en maatschappelijke opvattingen uit de periode waarin de film is gemaakt.

Wanneer we de symbolische laag van historische speelfilms bestuderen, houden we de volgende vragen in ons achterhoofd:

- Zijn de waarden en normen in de film historisch of actueel?
- In hoeverre hebben de verbeelde waarden en normen invloed op jouw interpretatie/beeld van het verleden?

5.1. Zijn de waarden en normen in de film historisch of actueel?

Om te achterhalen of de waarden en normen in een historische film actueel of historisch zijn, moeten we eerst kijken naar de **productiecontext**. Hiervoor moeten we de volgende vragen beantwoorden: Wie is de filmmaker/regisseur? Welk productiehuis stond achter deze productie? Welke andere films werden reeds door hem geproduceerd en welke thema's worden hierin behandeld? (zoek op op het internet) Probeer op basis van deze informatie te achterhalen of deze film historische of actuele waarden en normen zou uitdragen (denk ook aan de scènes die je reeds gezien hebt).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

De volgende vragen over de symbolische laag in de film, gaan over het eerste filmfragment in deze bundel waarin Wallace zijn troepen aanspreekt voor de slag bij Stirling. Bekijk eventueel het filmfragment nog eens opnieuw en beantwoord dan de vragen.

Hieronder de beroemde speech van Wallace uit dit filmfragment:

William Wallace: And if this is your army, why does it go?

Veteran: We didn't come here to fight for them!

Young Soldier: Home! The English are too many!

William Wallace: Sons of Scotland! I am William Wallace.

Young Soldier: William Wallace is seven feet tall!

William Wallace: Yes, I've heard. Kills men by the hundreds. And if HE were here, he'd consume the English with fireballs from his eyes, and bolts of lightning from his arse.

[Scottish army laughs]

William Wallace: I *am* William Wallace! And I see a whole army of my countrymen, here in defiance of tyranny. You've come to fight as free men... and free men you are. What will you do with that freedom? Will you fight?

Veteran: Fight? Against that? No! We will run. And we will live.

William Wallace: Aye, fight and you may die. Run, and you'll live... at least a while. And dying in your beds, many years from now, would you be willin' to trade ALL the days, from this day to that, for one chance, just one chance, to come back here and tell our enemies that they may take our lives, but they'll never take... OUR FREEDOM!

[Scottish army cheers]

William Wallace: Alba gu bràth!

["Scotland forever!"]

Army: ALBA GU BRÀTH! ALBA GU BRÀTH! ALBA GU BRÀTH!

(bron: <http://www.imdb.com/title/tt0112573/quotes>)

Vraag: Welk woord staat centraal in de speech van William Wallace voor de slag bij Stirling?

.....

Lees de volgende bron:

De opkomst van het liberalisme en nationalisme in de 19^e eeuw (fragment uit Historia 5, p. 31.)

De liberalen knoopten aan bij de ideeën van de Verlichting. Het streefdoel was vrijheid op alle vlakken: vrijheid van meningsuiting, van vereniging, van godsdienst en eigendomsrecht. [...] De liberalen wilden een einde maken aan de machtsconcentratie van het absolutisme. Uitgangspunt was de volkssoevereiniteit: alle macht komt van het volk. [...] Het nationalisme streefde naar een eigen staat voor een volk.

Vraag: Waarom kunnen we stellen dat de waarden en normen die gepresenteerd worden in de film “Braveheart” dateren uit de 19^e eeuw en niet uit de middeleeuwen? Welke twee ideologieën worden verdedigd in de film (zie bronfragment hierboven)?

.....

.....

.....

Vraag: Waarom koos de filmmaker van Braveheart toch voor deze foutieve voorstelling?

.....

.....

.....

Vraag: Welke hedendaagse waarden en normen worden nog gereflecteerd in dit filmfragment?

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag: In historische films wordt het verleden vaak als een lineair verhaal zonder alternatieve mogelijkheden voorgesteld. Hoe wordt het hedendaagse streven naar nationale autonomie van (een deel van) de Schotten geprefigureerd (= voorafgebeeld) in het fragment?

.....

.....

.....

.....

.....

5.2. Hedendaagse invloed film “Braveheart” op Schots nationalisme

In Schotland zelf kon de film op veel bijval rekenen. Meer nog, de film zorgde voor een revival van de William Wallace-legende en de held werd opnieuw een icoon van de Schotse geschiedenis die de Schotten hoog in het vaandel droegen. De Nationalistische Schotse Partij gebruikte de film zelfs om de onafhankelijkheid te promoten en kreeg na de release van de film merkwaardig genoeg meer leden. De onafhankelijkheidsdrift van de Schotten werd door de film dus aangewakkerd.

Zowel in 1997 als in 2014 werd een referendum (= stemming) gehouden voor de Schotse onafhankelijkheid. In beide campagnes speelde de film “Braveheart” een belangrijke rol. Onderstaande foto illustreert de impact van “Braveheart” op het referendum dat gehouden is in 2014.

Bron: “Extramural activity. Life in Belfast as represented on its walls – Murals, Graffiti, Street Art.”, in: <https://extramuralactivity.com/2014/09/01/to-the-people-of-scotland/>

Zoals hierboven reeds is gezegd, leidde deze film ook tot een heropleving van een verering voor de historische vrijheidstrijder Wallace. Het onderstaande standbeeld dat een jaar na de film werd ingehuldigd en geplaatst in Stirling ter herdenking van de veldslag, lijkt bijvoorbeeld verdacht veel op

Mel Gibson.

Tom Church, "Freedom" (standbeeld van Wallace), 1996

CONCLUSIE:

(1) Evalueer nu de volgende vraag als besluit van je historisch kritische analyse van de film "Braveheart": In welk opzicht is de film een 'goede en geslaagde' historische film in zijn genre te noemen en in welk opzicht zou je deze film eerder beoordelen als een 'slechte' historische speelfilm? (Beargumenteer met voorbeelden) (2) Geef ten slotte aan waarom het belangrijk is om historische films zoals "Braveheart" historisch kritisch te analyseren (denk hierbij aan de impact).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(3) Heeft deze les en werkbundel jouw visie op historische speelfilms veranderd? Zou je nu op een andere manier naar historische films kijken? Zo ja, op welke manier?

.....

ANTWOORDSLEUTEL WERKBUNDEL

Historische filmanalyse Braveheart

1. Inleiding: film en geschiedenis

Historische films hebben een niet te onderschatten invloed op onze blik op het verleden. Ze lijken ons als het ware voor heel even te verplaatsen naar een ander tijdperk door zowel personages en hun gevoelens, als de context en het landschap waarin ze leefden op een naar ons gevoel ‘realistische’ manier in beeld te brengen. Deze beelden zijn echter niet altijd historisch correct. Films tonen maar een selectie van beelden, gieten de gebeurtenissen in een mooi en ontroerend verhaal en hebben vaak enkel oog voor zaken waar het publiek zich zal in kunnen herkennen.

De film “Braveheart” is bij uitstek een interessante film te noemen vanuit historisch kritisch oogpunt. Weinig of niets in deze film berust op betrouwbare historische feiten. Bovendien is het verhaal en de historische figuur, William Wallace, waarop deze film is gebaseerd zelf reeds een soort legende geworden omdat er maar weinig over hem is geweten. Net daarom is deze film interessant om te analyseren. Het is de bedoeling dat jullie a.d.h.v. deze bundel vertrouwd geraken met de manier waarop filmmakers het verleden zelf construeren of mystificeren (= er een mythe van maken). Ze gebruiken hiervoor verschillende technieken. In deze bundel bestuderen we deze technieken op drie niveaus: het **filmische** (wat in beeld wordt gebracht), het **narratieve** (het verhaal) en het **symbolische**

(betekenis: waarden en normen).

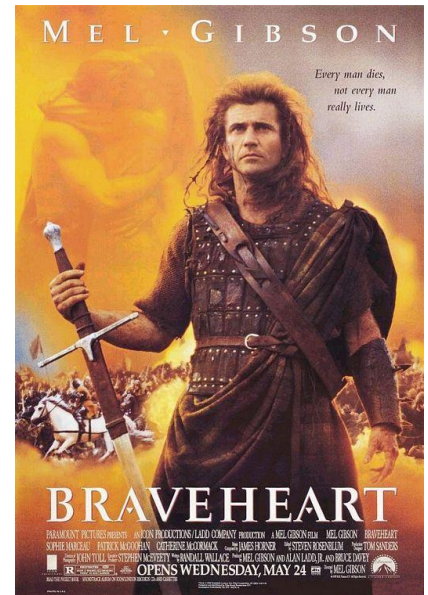
2. Filmfiche

2.1. Productinformatie

- **REGISSEUR:** Mel Gibson
- **JAAR:** 1995
- **HOOFDROLSPELERS:** Mel Gibson (William Wallace), Patrick McGoohan (Edward I), Sophie Marceau (Prinses Isabelle), Catherine McCormack (Murrone MacClannough)
- **SCHRIJVER:** Randall Wallace
- **FILMPRIJZEN:** 5 Oscars (beste film, cinematografie, regisseur, make-up en special effects) en 19 awards

2.2. Korte inhoud

Geef in enkele beknopte zinnen weer waar deze film over gaat. (Betrouwbare websites: <http://www.imdb.com/> en <http://www.film-en-geschiedenis.ugent.be/>)

Braveheart vertelt het verhaal van de legendarische Schotse rebel en vrijheidsstrijder William Wallace die in de 13^e en het begin van de 14^e eeuw tegen het bewind van de Engelse koning Edward I in verzet kwam.

Edward I wilde na Wales namelijk ook Schotland in zijn koninkrijk inlijven, wat lukte na een veldslag waarin de vader en oudere broer van William sneuvelden. William wordt meegenomen en opgevoed door zijn oom Argyle en komt als volwassen man terug naar zijn geboorteplaats. Hij trouwt in het geheim, om te ontsnappen aan de Primae Noctis-wet, met zijn jeugdliefde Murrone. Zij wordt echter niet lang daarna vermoord door de Engelse sheriff. William Wallace zint op wraak en slacht met andere opstandelingen een geheel Engels bataljon af. Deze wraakactie verandert echter in een roep om vrijheid en het verzet van de Schotten breidt uit. William Wallace kan een heel leger van woeste Schotten rond zich verzamelen. Ze winnen een eerste bloedige veldslag, waarna Wallace tot ridder en "Beschermer van het Schotse Rijk" geslagen wordt.

Edward I stuurt zijn schoondochter, Prinses Isabelle, naar Wallace om te onderhandelen, maar dat heeft een afloop dat hij niet voorzien had: de twee worden verliefd. Prinses Isabelle compenseert hiermee het gebrek aan genegenheid en affectie bij haar homoseksuele echtgenoot, prins Edward.

In een volgende veldslag wordt William echter verraden door de Schotse edellieden, die gepaid

worden door Edward I. Toch weet hij te ontsnappen en blijft met zijn guerrillatactieken de Engelsen het leven zuur maken. Uiteindelijk wordt hij verraden, opgepakt, publiek gemarteld en onthoofd. Robert de Bruce, die William eerder zijn rug toekeerde, neemt de strijd voor vrijheid van hem over en wordt uiteindelijk koning van Schotland.

(bron: Evie Dammans, "Filmbespreking Braveheart", in: <<http://www.film-en-geschiedenis.ugent.be/>>, geraadpleegd op 3/06/2016.)

3. Analyse van de filmische laag

Films maken net als teksten gebruik van een bepaalde taal en codes om hun boodschap duidelijk te maken. Wanneer we de filmische laag in een film bestuderen, kijken we naar alle aspecten waarmee beelden in een film worden geconstrueerd: het decor, belichting, kostuums, make-up, geluid, beeldovergangen, montage, camerabewegingen, enz.

Centrale vragen die we ons moeten stellen bij de analyse van de filmische laag:

- Hoe wordt het verleden in de film uitgebeeld?
- Wat zou de bedoeling zijn van de maker?
- In hoeverre beïnvloeden deze filmische technieken jouw interpretatie van het verbeelde verleden?

3.1 Filmfragment: veldslag in Stirling

Duur: 1:12:34 – 1:19:01 (of tot einde van de veldslag: 1:33:00)

Het filmfragment dat jullie te zien krijgen, is de verfilming van de veldslag in Stirling op 11 september 1297. Deze veldslag was een belangrijke veldslag in de eerste Schotse onafhankelijkheidsoorlog. De Schotten behaalden in deze veldslag namelijk een grote overwinning op de Engelsen, onder leiding van William Wallace, de hoofdrol in deze film. De scène die jullie te zien krijgen, verbeeldt de gemoederen binnen het Schotse leger, voor de werkelijke veldslag plaatsvindt. Tijdens deze scène roept Wallace zijn leger op om ten strijde te trekken, ondanks het feit dat de Schotten duidelijk in de minderheid zijn. Bekijk aandachtig dit filmfragment en beantwoord vervolgens de onderstaande vragen.

3.2 Mise-en-scène

Wanneer we de mis-en-scène analyseren van een film, bestuderen we hoe een beeld geconstrueerd is of hoe met andere woorden iets in scène is gebracht. We bekijken hierbij dus elk aspect dat in beeld

is gebracht: decors, kostuums, belichting, positionering van acteurs, make-up, muziek, enz.

Vraag: De veldslag in Stirling werd oorspronkelijk gevoerd op een smalle brug. De overwinning van de Schotten had bij deze veldslag in de eerste plaats te maken met het strategische gebruik van deze brug door de Engelsen de pas af te snijden. In welk landschap speelt de veldslag in de film zich af? Waarom zou de maker dit landschap gekozen hebben?

(foto van de hedendaagse brug in Stirling waar de veldslag oorspronkelijk plaatsvond)

De veldslag in de film speelt zich helemaal niet af op een brug, maar in een open veld. Dit is waarschijnlijk een bewuste keuze van de filmmakers om het gevecht op een meer spectaculaire manier in beeld te brengen. Op die manier kon bijvoorbeeld het verschil in aantal tussen het Engelse en het Schotse leger gedramatiseerd worden. Ook de scènes waarin de Engelse cavalerie recht op de Schotten af stevent en vervolgens gespietst worden door scherpe houten balken (tactiek van de levende muur) kon op die manier spectaculair in beeld gebracht worden.

Vraag: De Schotten dragen in deze scène allemaal een kilt en hebben blauwe patronen op hun gezicht geschminkt. Uit historische bronnen blijkt echter dat de Schotten in deze periode nog geen kilts droegen en al zeker niet tijdens veldslagen. Ook de blauwe make-up was helemaal niet gebruikelijk in de 13e eeuw. Enkel de Picten die in deze regio leefden rond de 1^e eeuw n. Chr. zouden zichzelf op die manier beschilderd hebben. Waarom zouden de makers van deze film de Schotten dan wel op deze

manier voorgesteld hebben?

De Schotten worden op deze manier voorgesteld in de film omdat dit nu eenmaal beter aansluit bij het stereotype beeld van Schotten. De blauwe geschminkte patronen geven de Schotten een angstaanjagende aanblik en een onoverwinnelijke look. De keuze voor blauwe schmink zou bovendien kunnen verwijzen naar de kleuren van de Schotse vlag.

3.3 Cameratechnieken

Vraag: In de scène wordt vaak afgewisseld in het gebruik van camerastandpunten. Wanneer Wallace zijn leger moed insprekt, filmt de camera hem van onderuit terwijl hij op zijn paard zit (dit is wat men kikkerperspectief noemt), wanneer zijn leger in beeld wordt gebracht wordt er echter vaak gefilmd van bovenaf (dit noemt men vogelperspectief). Ook wanneer het Engelse leger wordt gefilmd wordt vaak het kikkerperspectief genomen. Welk **effect** zou de filmmaker met deze afwisselende cameratechnieken willen bereiken?

Door met de camera de hoofdrol of held in de film van onderuit te filmen, wordt deze groter en machtiger voorgesteld en wordt dus letterlijk opgekeken naar deze figuur. Je staat als kijker als het ware zelf tussen de soldaten terwijl Wallace zijn speech doet dus je kan je op die manier ook beter inleven. Door vanuit vogelperspectief te filmen, wordt de massa in beeld gebracht die tegenover het hogere individu worden geplaatst. Dit benadrukt alweer de verheven positie van de held in het verhaal.

Vraag: Tijdens de toespraak van Wallace zoomt de camera vaak in op de gezichtsexpressies van Wallace. Wat is het effect van deze close-ups?

Door in te zoomen op de expressies van Mel Gibson, komt de boodschap van zijn speech nog

indringender over. Het lijkt namelijk alsof het personage je persoonlijk aanspreekt.

3.4 Geluid

Vraag: Tijdens de veldslag is enkel synchroon geluid (geluid dat zichtbaar wordt veroorzaakt door een bron binnen beeld) te horen. Wanneer de speech van William begint, hoor je echter ook *off-screen* geluid (muziek: ‘themesong’ van deze film). Wat is het gewenste effect in beide scènes?

Door tijdens de speech op de achtergrond dramatische vioolmuziek te spelen, komt de speech veel sterker over bij het publiek. De dramatische en romantische vioolmuziek of drums voor de aanvang van het gevecht staat in schril contrast met de stilte voor de pijlen neerstorten en het scherpe geluid van klinkende zwaarden. De stilte vlak voor de aanval bouwt bovendien ook de spanning op.

3.5 Vergelijking met de verfilming van de GuldenSporenslag

Bekijk nu het onderstaande filmfragment uit de Vlaamse film “De leeuw van Vlaanderen” uit 1984 waarin de verfilming van de **GuldenSporenslag (1302)** wordt getoond. Hoewel de verfilming van deze veldslag historisch correcter was, komt deze scène een pak minder geloofwaardig over dan de gevechtsscène in “Braveheart”. Probeer a.d.h.v. de verschillende ‘bouwstenen’ van de filmische laag uit te leggen hoe dit komt. (Heb vooral aandacht voor het geluid, de camerabewegingen, beelduitsneden, ...)

Voer de volgende URL in: <<http://www.film-en-geschiedenis.ugent.be/index.php?m=default&a=les.view&id=7>>, kies vervolgens onder de filmfragmenten het filmfragment van “De leeuw van Vlaanderen” en bekijk het aandachtig.

In de gevechtsscène in de “Leeuw van Vlaanderen” wordt het gehele leger niet in beeld gebracht. Er nemen ook een pak minder mensen deel aan deze veldslag. Bovendien komt het geluid dat aan deze veldslag is toegevoegd niet geloofwaardig over. De verfilming van deze veldslag gebeurt in tegenstelling tot de veldslag in Braveheart niet vanuit het perspectief van de deelnemers aan het gevecht. In Braveheart wordt de spanning geleidelijk aan opgedreven door gebruik te maken van slow motion beelden die worden afgewisseld met versnelde beelden. Ook wordt deze veldslag verfilmd vanuit zeer veel standpunten en is er een grote afwisseling aan beelden waardoor de spanning nog verder wordt opgedreven. Bovendien worden ook meer close-ups genomen van de betrokken soldaten waardoor je je als kijker ook beter kan inleven.

4 Analyse narratieve laag

Een filmmaker maakt films, geen reconstructies van historische gebeurtenissen. Dat doet de filmmaker niet alleen door de historische gebeurtenissen op een aantrekkelijke en herkenbare manier voor te stellen, maar hij maakt er ook een verhaal van dat mensen moet aanspreken en waar mensen zich in moeten herkennen.

De film “Braveheart” vertelt het verhaal van een mythische held gebaseerd op een historisch personage. De enige bron die over zijn leven verhaalt, is namelijk een heldengedicht geschreven in de 15^e eeuw door Blind Harry. De filmmaker had dus een relatief grote vrijheid bij het maken van zijn verhaal. In het eerste deel hebben we gekeken naar de manier waarop de filmmaker dit doet op het filmische niveau (= hoe wordt het in beeld gebracht). In dit deel zullen we stilstaan bij het narratieve (= verhalende) niveau.

Centrale vragen die we ons moeten stellen wanneer we de narratieve (= verhalende) laag van een film bestuderen:

- Welke onderwerpen of thema's worden behandeld in de film?
- Welke technieken worden gebruikt om het verhaal geloofwaardig en meeslepend te maken?
- In hoeverre beïnvloeden deze technieken jouw interpretatie van de vertelde geschiedenis?

4.1 Filmfragment: openingsscène

Voor de narratieve analyse bekijken we de openingsscène van de film: (duur: 0:0:0 – 0:02:30). Bekijk eerst aandachtig dit filmfragment, lees vervolgens het script van dit fragment en beantwoord dan de vragen.

Script:

Tekst: “Schotland 1280 A.D.”

Verteller: “Ik zal jullie het verhaal van William Wallace vertellen. Engelse geschiedkundigen zouden me een leugenaar noemen, maar geschiedenis is geschreven door zij die de helden doden. De koning van Schotland was gestorven zonder troonopvolger. De wrede koning van Engeland, bekend als Eduard de Stelt, maakte aanspraak op de troon van Schotland. De Schotse edelen vochten tegen hem en tegen elkaar in de strijd om de kroon. De Stelt nodigde hen uit om te komen

onderhandelen. Zonder wapens en met slechts één page.

Malcolm Wallace was een boer met een eigen stuk land. Hij had twee zonen: John en William.”

Uit origineel script (Engels):

<http://www.imsdb.com/scripts/Braveheart.html>

Opdracht: Ga naar de wikipediapagina over William Wallace en ga na of de informatie die in deze eerste openingsscène wordt verteld historisch correct is. Noteer hieronder welke zaken de filmmaker verzonnen heeft.

- *De koning van Schotland, Alexander III, stierf pas zes jaar later in 1286. Hij had bovendien ook nog een kleindochter, Margaretha. Zij was echter nog zeer jong en stierf ook in 1290.*
- *De Schotse adel nodigde koning Edward I van Engeland zelf uit voor bemiddeling, omdat de adel verstrikt was geraakt in een opvolgingsstrijd. John Balliol, die volgens de Schotse adel uiteindelijk erkend werd als opvolger, stond zijn titel echter af aan Edward I.*
- *Malcolm Wallace was geen boer, maar een ridder van een lage adellijke familie en werd volgens Williams zegel dat werd teruggevonden in de archieven van Hanzestad Lübeck Alan Wallace genoemd.*

Vraag: Hoewel William Wallace wel echt geleefd heeft en een leider was in de eerste Schotse onafhankelijkheidsoorlog, is de invulling die de filmmaker aan zijn leven gaf grotendeels verzonnen. Zelfs de historische achtergrond die in de openingsscène wordt geschetst, blijkt niet te kloppen. Op welke manier zorgde de filmmaker er echter voor dat er geen historische twijfel kan bestaan over de inhoud van dit filmfragment?

De verteller komt niet in beeld. Er komt een datum in beeld. De verteller doet blijken dat in deze film het echte verhaal wordt verteld in plaats van het verhaal dat de Engelse vijand er van zou hebben gemaakt.

Vraag: Waarom kan je uit de openingsscène van deze film reeds afleiden dat deze film een typisch plot (= verhaallijn) gebruikt waarin een strijd zal plaatsvinden tussen de *bad guys* en de *good guys*?

In de openingsscène wordt de Engelse koning voorgesteld als een wrede koning die zomaar de Schotse kroon komt opeisen. Deze openingssinnen doen bovendien vermoeden dat Malcolm Wallace en zijn zonen er alles aan zullen doen om hiertegen ten strijde te trekken. Het verhaal van William Wallace is immers het verhaal van de held die door de Engelsen werd geëxecuteerd.

4.2 Filmfragment: slotscène

Bekijk nu het volgende **filmfragment (duur: 2:37:38 – 2:45:00)** waarin Wallace aan een marteldood sterft door zijn hoogverraad aan de Engelse kroon.

Vraag: Op welke manier is de filmmaker erin geslaagd dit trieste einde toch tot een 'happy end' om te vormen en hoe word je als kijker emotioneel betrokken in deze scène?

Wallace sterft voor een hoger doel: "vrijheid". Dit is het laatste woord dat hij kan uitbrengen voor hij zijn laatste adem uitblaast. Het lijkt heel onwaarschijnlijk dat iemand deze woorden nog zou kunnen uitroepen terwijl zijn/haar ingewanden eruit werden gehaald, maar het maakt van Wallace in deze eindscène een held en overwinnaar. Ook deze laatste strijd tegen de Engelse koning heeft hij gewonnen. Daarnaast is het ook een 'happy end' omdat Wallace vlak voor zijn dood zijn geliefde terugziet die naar hem glimlacht, wat wijst op hun hereniging in het hiernamaals.

De kijker wordt van het begin tot het einde van deze eindscène meegesleept met de gevoelens van het hoofdpersonage. Dit gebeurt onder andere door close-ups in beeld te brengen van zijn gezichtsexpressies en de tranen van de prinses, die in de film een liefdesaffaire heeft met Wallace. Maar ook door close-ups te tonen van kinderen in het publiek die naar deze gruwelijke taferelen moeten kijken. Ook de muziek verhoogt het dramatische effect in deze scène.

Vraag: Naar welk beeld zou de filmmaker verwijzen in deze laatste scène? (Het verwijzen naar iconische of bekende beelden in een film noemt men **intertekstualiteit**. In een historisch film is dit problematisch, aangezien er in films vaak meer wordt verwezen naar genres of beelden uit de filmgeschiedenis of iconische beelden of schilderijen in plaats van naar het verleden zelf.)

(de martelaarsdood van Jezus Christus aan het kruis)

5 Analyse symbolische laag

Wanneer we de symbolische laag van een film bestuderen, analyseren we de dieperliggende maatschappelijke of ideologische betekenissen die worden gebruikt in historische films. Deze films tonen namelijk zelden de **waarden en normen** uit de historische periode die verfilmd wordt, maar weerspiegelen meestal de waarden en normen, stereotyperingen en maatschappelijke opvattingen uit de periode waarin de film is gemaakt.

Wanneer we de symbolische laag van historische speelfilms bestuderen, houden we de volgende vragen in ons achterhoofd:

- Zijn de waarden en normen in de film historisch of actueel?
- In hoeverre hebben de verbeelde waarden en normen invloed op jouw interpretatie/beeld van het verleden?

5.1 Zijn de waarden en normen in de film historisch of actueel?

Om te achterhalen of de waarden en normen in een historische film actueel of historisch zijn, moeten we eerst kijken naar de **productiecontext**. Hiervoor moeten we de volgende vragen beantwoorden: Wie is de filmmaker/regisseur? Welk productiehuis stond achter deze productie? Welke andere films werden reeds door hem geproduceerd en welke thema's worden hierin behandeld? (zoek op op het internet) Probeer op basis van deze informatie te achterhalen of deze film historische of actuele waarden en normen zou uitdragen (denk ook aan de scènes die je reeds gezien hebt).

De sleutelfiguur voor deze film is Mel Gibson. Hij was zowel de regisseur als het hoofdpersonage in deze film. Hij is onder andere ook bekend als de hoofdrolspeler in de "Patriot" (2000) over de Amerikaanse onafhankelijkheidsstrijd en de regisseur van "The Passion of the Christ" (2004) en "Apocalypto" (2006). Hij kreeg steun van Amerikaanse productiemaatschappijen zoals 20th Century Fox. We kunnen dus vermoeden dat deze film sterk beïnvloed is door Amerikaans gedachtegoed en dus vooral actuele waarden en normen zal uitdragen. Vooral de "Patriot" kreeg namelijk veel kritiek op de historische accurateid en verspreide voornamelijk het ideaal van de Freeborn-American tegenover de Britse tirannie. Ook christelijke waarden kunnen een invloed spelen in zijn films door zijn overtuigd Rooms-katholieke geloof.

De volgende vragen over de symbolische laag in de film, gaan over het eerste filmfragment in deze bundel waarin Wallace zijn troepen aanspreekt voor de slag bij Stirling. Bekijk eventueel het filmfragment nog eens opnieuw en beantwoord dan de vragen. Hieronder kan je de speech ook nog eens nalezen.

Hieronder de beroemde speech van Wallace uit dit filmfragment:

William Wallace: And if this is your army, why does it go?

Veteran: We didn't come here to fight for them!

Young Soldier: Home! The English are too many!

William Wallace: Sons of Scotland! I am William Wallace.

Young Soldier: William Wallace is seven feet tall!

William Wallace: Yes, I've heard. Kills men by the hundreds. And if HE were here, he'd consume the English with fireballs from his eyes, and bolts of lightning from his arse.

[Scottish army laughs]

William Wallace: I *am* William Wallace! And I see a whole army of my countrymen, here in defiance of tyranny. You've come to fight as free men... and free men you are. What will you do with that freedom? Will you fight?

Veteran: Fight? Against that? No! We will run. And we will live.

William Wallace: Aye, fight and you may die. Run, and you'll live... at least a while. And dying in your beds, many years from now, would you be willin' to trade ALL the days, from this day to that, for one chance, just one chance, to come back here and tell our enemies that they may take our lives, but they'll never take... OUR FREEDOM!

[Scottish army cheers]

William Wallace: Alba gu bràth!

["Scotland forever!"]

Army: ALBA GU BRÀTH! ALBA GU BRÀTH! ALBA GU BRÀTH!

(bron: <http://www.imdb.com/title/tt0112573/quotes>)

Vraag: Welk woord staat centraal in de speech van William Wallace voor de slag bij Stirling?

VRIJHEID!

Lees de volgende bron:

De opkomst van het liberalisme en nationalisme in de 19^e eeuw(fragment uit Historia 5, p. 31.)

De liberalen knoopen aan bij de ideeën van de Verlichting. Het streefdoel was vrijheid op alle vlakken: vrijheid van meningsuiting, van vereniging, van godsdienst en eigendomsrecht. [...] De liberalen wilden een einde maken aan de machtsconcentratie van het absolutisme. Uitgangspunt was de

volkssoevereiniteit: alle macht komt van het volk. [...] Het nationalisme streefde naar een eigen staat voor een volk.

Vraag: Waarom kunnen we stellen dat de waarden en normen die gepresenteerd worden in de film “Braveheart” dateren uit de 19^e eeuw en niet uit de middeleeuwen? Welke twee ideologieën worden verdedigd in de film (zie bronfragment hierboven)?

In de film wordt vrijheid geprezen als het hoogste goed. Vooral vrijheid van het gezag van een vorst en de vrijheid van een volk. Beide vormen van vrijheid stammen zoals blijkt uit de voorgaande brontekst uit de 19^e eeuw en noemt men het liberalisme en het nationalisme.

Vraag: Waarom koos de filmmaker van Braveheart toch voor deze foutieve voorstelling?

Om deze ideologieën en in het bijzonder het Schotse nationalisme of het streven van de Schotten naar een onafhankelijke staat te steunen.

Vraag: Welke hedendaagse waarden en normen worden nog gereflecteerd in dit filmfragment?

- *Belang van het vechten of zelfs sterven voor je idealen*
- *Geen lafaard zijn, maar een ‘man’ zijn (dapper zijn)*
- *Niet via diplomatie, maar met de harde hand wordt vrijheid verworven. (gevaar voor extremisme, niet iedereen is het hiermee eens)*

Vraag: In historische films wordt het verleden vaak als een lineair verhaal zonder alternatieve mogelijkheden voorgesteld. Hoe wordt het hedendaagse streven naar nationale autonomie van (een deel van) de Schotten geprefigureerd (= voorafgebeeld) in het fragment?

Doordat Wallace in zijn speech wijst op het feit dat vechten voor je vrijheid ieders streefdoel zou moeten zijn. Want, zo stelt hij, het is beter te sterven dan te leven zonder vrijheid. Hiermee steunt de filmmaker dus expliciet het onafhankelijkheidsstreven van de Schotten of misschien wel van alle volkeren.

5.2 Hedendaagse invloed film “Braveheart” op Schots nationalisme

In Schotland zelf kon de film op veel bijval rekenen. Meer nog, de film zorgde voor een revival van de William Wallace-legende en de held werd opnieuw een icoon van de Schotse geschiedenis die de Schotten hoog in het vaandel droegen. De Nationalistische Schotse Partij gebruikte de film zelfs om de onafhankelijkheid te promoten en kreeg na de release van de film merkwaardig genoeg meer leden. De onafhankelijkheidsdrift van de Schotten werd door de film dus aangewakkerd.

Zowel in 1997 als in 2014 werd een referendum (= stemming) gehouden voor de Schotse onafhankelijkheid. In beide campagnes speelde de film “Braveheart” een belangrijke rol. Onderstaande foto illustreert de impact van “Braveheart” op het referendum dat gehouden is in 2014.

Bron: "Extramural activity. Life in Belfast as represented on its walls – Murals, Graffiti, Street Art.", in:

<https://extramuralactivity.com/2014/09/01/to-the-people-of-scotland/>

Zoals hierboven reeds is gezegd, leidde deze film ook tot een heropleving van een verering voor de historische vrijheidsstrijder Wallace. Het onderstaande standbeeld dat een jaar na de film werd ingehuldigd en geplaatst in Stirling ter herdenking van de veldslag, lijkt bijvoorbeeld verdacht veel op Mel Gibson.

Tom Church, "Freedom" (standbeeld van Wallace), 1996

CONCLUSIE:

(1) Evalueer nu de volgende vraag als slotbesluit van je historisch kritische analyse van de film "Braveheart": In welk opzicht is de film een 'goede en geslaagde' historische film in zijn genre te noemen en in welk opzicht zou je deze film eerder beoordelen als een 'slechte' historische speelfilm? (Beargumenteer met voorbeelden) (2) Geef ten slotte aan waarom het belangrijk is om historische films zoals "Braveheart" historisch kritisch te analyseren (denk hierbij aan de impact).

(1) Braveheart is een goede historische speelfilm in zijn genre omdat de regisseur op meesterlijke wijze de filmtaal beheerst, waardoor de film op een zeer geloofwaardige manier het verleden tot leven lijkt

te wekken.

Het is echter ook een slechte historische speelfilm omdat deze film de historische feiten volledig heeft aangepast om eigentijdse politieke opvattingen en waarden en normen te ondersteunen. In feite maakt de regisseur dus misbruik van het verleden om zijn eigen ideologieën te ondersteunen. Dit zou geen groot probleem zijn mocht de regisseur zelf aangeven dat hij het verleden bewust heeft aangepast, maar dit wordt niet expliciet duidelijk gemaakt in de film.

(2) Het is belangrijk om films als "Braveheart" historisch kritisch te analyseren omdat deze een enorme impact hebben op de beeldvorming van het verleden. Een middeleeuwse veldslag zal immers meer getekend zijn door beelden uit deze film dan wanneer je er een tekst of bron op naleest. Het is echter essentieel om een onderscheid te kunnen maken tussen de representatie in de film en het verleden zelf. Zeker in films zoals "Braveheart" wordt namelijk maar weinig juiste informatie over het verleden meegegeven en het is belangrijk hiervan bewust te zijn. Zeker wanneer ook politieke ideeën en waarden en normen worden meegegeven is het belangrijk te beseffen dat deze niet historisch, maar actueel zijn.

(3) Heeft deze les en werkbundel jouw visie op historische speelfilms veranderd? Zou je nu op een andere manier naar historische films kijken? Zo ja, op welke manier?